

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.

0033 Oslo

postmottak@oed.dep.no

Deres ref. 202005210

Vår ref. TS

Oslo, 15. september 2020

Høring av vedtatt EU-regelverk for elektrisitetmarkedet (Ren energi-pakken)

Høringsuttalelse fra Nelfo

Nelfo viser til høringsbrev datert 9. juni 2020 og ønsker med dette å gi våre synspunkter til departementets videre arbeid med rettsaktene revidert elmarkedsdirektiv (2019/944) og revidert elektrisitetsforordning (2019/943) i Ren energi-pakken.

Det reviderte direktivet og den reviderte forordningen bygger på samme struktur og innhold som de opprinnelige rettsaktene. Krav og bestemmelser er imidlertid skjerpet og supplert med nye elementer på en rekke områder. Særlig er forbrukernes rolle og rettigheter tillagt langt større vekt enn tidligere. Nelfo er generelt positive til rettsaktenes innhold, og vi håper på en snarlig innlemmelse av rettsaktene i EØS-avtalen og norsk lovverk.

I det nedenstående gir vi noen utdypende innspill til noen konkrete forhold i direktivet og forordningene som vi mener krever nasjonale forberedelser og tilpasninger.

Kommentarer til arbeidet med revidert elmarkedsdirektiv

EUs fjerde elmarkedsdirektiv inneholder nye og skjerpede bestemmelser tilknyttet markedsadgang, forbrukerrettigheter og nettnøytralitet. Hensikten er å ta et ytterligere skritt i retning av et velfungerende og sømløst paneuropeisk kraftmarked, der forbrukerens rolle og rettigheter i kraftforsyningen forsterkes og fremheves.

Forbrukerne må gis en mer fremtredende rolle i kraftforsyningen

Norge har i stor grad en sentralisert strømforsyning, der det i liten grad er lagt til rette for at forbrukerne aktivt skal kunne delta i markedene for egenproduksjon, energitjenester, energifleksibilitet og lagring. Det nye elmarkedsdirektivet inneholder en rekke bestemmelser tilknyttet forbrukerrettigheter og forbrukervern som vil endre på dette. Nelfo er positive til disse endringene. Når forbrukernes ressurser gjøres tilgjengelig for kraftforsyningens ulike delmarkeder, vil flere gevinster kunne realiseres. Økt forbrukerdeltakelse vil kunne bidra til blant annet redusert behov for utvidelse av nettkapasitet, mindre utbygging av sentralisert produksjonskapasitet, reduserte balansekostnader og færre miljøinngrep i naturen. Økt utnyttelse av forbrukerressursene vil videre bidra til lavere strømpriser for alle kunde-

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

grupper, noe som igjen legger til rette for grønn verdiskaping i form av næringsutvikling og elektrifisering av fossil energibruk.

Det reviderte direktivet pålegger medlemstatene å gi sluttbrukerne tilgang til alle mekanismer for forbrukerfleksibilitet. Dette inkluderer full markedsadgang til kapasitetsmarkeder og markeder for fleksibilitetstjenester. Slik er det ikke i Norge i dag. Tvert imot opplever vi at tradisjonelle fleksibilitetsmekanismer tilpasset sluttbrukerne, slik som utkoblbar tariff, avvikles. I stedet dreies fokuset over på mekanismer som i mindre grad er tilgjengelig for sluttbrukerne i distribusjonsnett, slik som markedet for balansetjenester der tilbudssiden domineres av kraftprodusenter og kraftintensiv industri.

Nelfo vil anbefale at myndighetene så raskt som mulig starter et målrettet arbeid med å åpne opp kraftforsyningens ulike delmarkeder for sluttbrukerne. Dette arbeidet krever at det utformes hensiktsmessige fleksibilitetsmekanismer og at man herunder etablerer et markedsdesign som gjør det enkelt og attraktivt å være en aktiv forbruker. Vi anbefaler også at representanter fra forbrukerne, automasjonsbedriftene og elektroinstallatørene involveres i dette arbeidet.

Forbrukervernet må skjerpes

Nelfo mener Norge har et godt forbrukervern i dag. Etter vår mening oppfyller Norge mange av direktivets bestemmelser på dette området. Det reviderte elmarkedsdirektivet introduserer imidlertid nye bestemmelser som enda ikke er gjennomført i Norge. Nelfo stiller seg positive til disse endringene, som blant annet adresserer urimelige avtalevilkår hos strømleverandører.

Et eksempel på dette er at direktivet inneholder bestemmelser om at strømleverandører skal tilby stor valgfrihet i betalingsalternativer og at betingelser tilknyttet betalingsalternativer skal være proporsjonale, kostnadsbaserte, ikke-diskriminerende og objektive. Et stort antall norske strømleverandører tilbyr dessverre avtalevilkår som strider mot dette. Et vanlig vilkår er at kundene er forpliktet til å benytte både avtalegiro og efaktura ved betaling. Hvis kunden ikke oppfyller vilkåret, vil hun enten bli overført til andre og dyrere strømvikaler, eller så vil hun måtte betale urimelig høye fakturagebyrer. Slike vilkår er åpenbart i konflikt med direktivets bestemmelser.

Direktivet setter også krav til hurtig og effektiv klagebehandling i sluttbrukermarkedet. Vi oppfatter det som en viktig forutsetning for å kunne håndheve forbrukerrettigheter, samt sikre en velfungerende og sunn konkurranse i sluttbrukermarkedet. Nelfos vurdering er at forbrukerne ikke er sikret en hurtig og effektiv klagebehandling i Norge i dag. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2019 var på 7 måneder regnet fra tidspunkt klagen er registrert til den er avsluttet. Nelfo kjenner til konkrete eksempler der klageprosesser fra forbrukerne har vart opptil 18 måneder. Etter vår mening må Elklagenemnda tilføres ressurser og rutiner som sikrer en effektiv klagebehandling i tråd med direktivets krav.

Lokale energisamfunn må kunne etableres

Lokale energisamfunn er en måte for forbrukerne å samarbeide om produksjon, lagring og fordeling av strøm. Det reviderte elmarkedsdirektivet gir innbyggerne rett til å etablere slike samarbeidsformer. Nelfo er positive til lokale energisamfunn, ettersom det gir borettslag og sameier en anledning til å høste gevinstene av felles energiløsninger.

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

Full utnyttelse av disse mulighetene vil kreve at lokale energisamfunn kan eie sitt eget nett og fungere som en egen nettoperator bak nettselskapets måler. I Norge har vi i dag krav om individuell måling og avregning av slutt kunder som hindrer borettslag i å eie sitt eget nett og etablere slike samarbeid. Barrierer i nettreguleringen må derfor fjernes, slik at direktivets vilkår for lokale energisamfunn kan realiseres.

Nøytrale nettselskap

Nelfos vurdering er at Norge oppfyller direktivets bestemmelser tilknyttet nettnøytralitet. Vi opplever også at nøytrale nettselskap er en prioritert målsetting for RME, og vi vil gi NVE honnør for arbeidet som har bidratt til mer nøytrale nettselskap de senere årene. Viktige prosesser har vært innføring av krav om selskapsmessig og funksjonelt skille, føringer for tilbud av kapasitet hos monopolvirksomheten i det konkurranseutsatte markedet, samt forbud mot felles merkevare og krav om nøytralitetsprogram for alle foretak i integrerte selskaper.

Nelfo mener imidlertid at det alltid vil finnes insentiver til konkurransehemmende adferd hos nettselskaper som er organisert i konsern og har forbindelser med konkurranseutsatt virksomhet. Bruk av uformelle beslutningsstrukturer er en stor utfordring og barriere som det er vanskelig å regulere og føre tilsyn med. Videre, når NVE gjennom endringer i energiloven har åpnet for at styremedlemmer i nettforetak kan sitte i styret i konkurranseutsatt virksomhet, risikerer vi at konfidensiell og markedssensitiv informasjon flyter fritt mellom monopol og konkurranseutsatte selskap.

Nelfo mener den eneste måten å løse nøytralitetsutfordringene på er å innføre krav om eiermessig skille mellom nettforetak og øvrig virksomhet. Vi viser til at også det reviderte elmarkedsdirektivet fremhever eiermessig skille som den beste løsningen på utfordringer tilknyttet nettnøytralitet.

Varedeklarasjon av kraftleveranser hos strømleverandører

Det reviderte direktivet innfører nye bestemmelser for deklarasjon av fornybar energi i varedeklarasjonen til strømleverandører. Det skal iht. direktivet gjøres ved bruk av opprinnelsesgarantier. Nelfo mener kravet om bruk av opprinnelsesgarantier kan ha omfattende negative økonomiske konsekvenser for Norge, uten at det kan påvises noen energi- eller klimamessige gevinster.

Kjøp av opprinnelsesgarantier gir ikke mer fornybar kraft i markedet. Økningen i fornybar kraftproduksjon i Norge er i dag målstyrt gjennom den felles norsk-svenske støtteordningen med elsertifikater. Kjøp av opprinnelsesgarantier gir heller ingen reduksjon i klimagassutslippene, ettersom norske og europeiske kraftprodusenter deltar i den felles utslippshandelen der utstedelsen av utslippstillatelser i form av CO₂-kvoter ligger fast.

Videre, fra et forbrukerperspektiv fremstår ordningen som særdeles urimelig. Strømleverandørenes varedeklarasjon ansvarliggjør norske forbrukere for utslippene i utenlandske kullkraftverk. Når man tildeler en forbruker av utslippsfri elektrisitet ansvaret for utslipp skjedd under produksjon, bryter man dessuten med forurenser-betaler-prinsippet som ligger til grunn for norsk energi- og klimapolitikk. Dersom forurenser-betaler-prinsippet var gjeldende, ville ansvaret for disse utslippene ene og alene være tillagt kullkraftverket.

NELFO - EN LANDSFØRENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

Tilgangen til ren fornybar strøm i Norge ble vurdert som et av våre sterkeste nasjonale konkurransefortrinn i regjeringens arbeid og strategi for grønn konkurransekraft. Økt handel med opprinnelsesgarantier utfordrer dette konkurransefortrinnet, ettersom fysisk lokalisering av næringsvirksomhet til Norge ikke lenger er en forutsetning for å motta en varedeklarasjon som reflekterer våre felles fornybarressurser. En økt oppslutning om handel med opprinnelsesgarantier vil i ytterste konsekvens føre til færre bedrifter, og lavere industriell aktivitet i Norge i fremtiden.

Nelfo mener derfor at Norge bør arbeide for en nasjonal tilpasning som fritar strømleverandørene fra kravet om å deklare fornybar energi med opprinnelsesgarantier. NVEs klimadeklarasjon for fysisk levert strøm er etter vår mening mer representativ for miljø- og klimakonsekvensene tilknyttet strømforbruk i Norge.

Vi ønsker også å påpeke at kravet om bruk av opprinnelsesgarantier ved deklarerer av fornybar energi uansett kun vil gjelde for strømleverandører. Andre aktører, herunder forbrukere, energitjenesteselskaper og øvrige tredjeparter, er ikke forpliktet til å bruke opprinnelsesgarantier til å deklare bruk av fornybar energi. Alle disse aktørene kan derfor legge til grunn NVEs klimadeklarasjon for fysisk levert strøm som dokumentasjon på fornybar energi og miljøkonsekvenser ved strømforbruk.

Kommentarer til arbeidet med revidert elmarkedsforordning

Forordningen gir reviderte føringer for organisering av kraftforsyningen i EU. Det gis detaljerte krav om organiseringen av balanse-, intradag og spotmarkedene, samt felles europeiske regler for flaskehalshåndtering og kapasitetsallokering. Like spilleregler er avgjørende for å oppnå velfungerende og rettferdig konkurranse i et paneuropeisk integrert marked. Det betyr at det er lite rom for nasjonale tilpasninger i hvordan markedene skal organiseres.

Nelfos vurdering er at forordningens bestemmelser vil bidra til velfungerende konkurranse. Vi opplever også at Norge allerede i dag i stor grad oppfyller forordningens krav til markedsdesign. Vi har imidlertid noen utfyllende kommentarer til forordningens bestemmelser vedrørende nettariffer i distribusjonsnettet.

Nettariffer i distribusjonsnettet

EU's energieffektiviseringsdirektiv, det reviderte elmarkedsdirektivet og den reviderte elmarkedsforordningen legger alle føringer for hvilke krav regulator kan stille til tariffutformingen. OED er nå i ferd med å vedta nye tarifforskrifter som etter vår mening vil kunne være i strid med krav og bestemmelser i disse rettsaktene.

RME har i sine anbefalinger til OED lagt vekt på å introdusere kapasitetsbaserte nettariffer, samtidig som energileddet på nettleien skal reduseres betydelig fra dagens nivå. Forslaget fra RME er at energileddet skal kunne være så lavt at det gjenspeiler de marginale nettapene. Argumentasjonen fra RME er at omlegging fra energiledd til effektledd på nettariffene gjenspeiler kostnadsstrukturen i nettet. Nelfo mener imidlertid at energiledd lik marginale nettap kun gjenspeiler kostnadene i nettet i et øyeblikksbilde. Marginale nettap reflekterer ikke kostnaden for bruk av nettet på lang sikt, og er derfor et lite egnet virkemiddel for å oppnå en langsiktig optimal bruk av nettet.

NELFO - EN LANDSFØRENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

Den reviderte elmarkedsforordningen inneholder bestemmelser om at pris på tilknytning og bruk av nettet skal reflektere kostnadene i nettet i et langsiktig perspektiv. I et langsiktig perspektiv er alle kostnader i nettet variable kostnader. Et energiledd som er lavere enn den langsiktige marginale kostnaden vil derfor over tid skape tilpasninger som gir overforbruk av nettet, noe som igjen vil utløse unødvendige nettinvesteringer og økt nettleie.

Et høyt energiledd på nettariffene reflekterer kostnadene i nettet på lang sikt. Det er imidlertid viktig at nettariffene gir signaler om optimal nettutnyttelse også på kort sikt. Nelfo mener prisinsentiver for optimal nettutnyttelse på kort sikt best gis gjennom tidsdifferensiering av energileddet (ToU-tariffer). Vi vil her påpeke at elmarkedsforordningens artikkel 10 (7) pålegger energiregulatoren å vurdere ToU-tariffer som et virkemiddel for å oppnå en rasjonell bruk og utnyttelse av nettet.

Den reviderte forordningen har også bestemmelser om at nettariffene ikke skal skape disinsentiver for egenproduksjon og deltakelse i fleksibilitetsmarkeder. Nelfo vil i den forbindelse bemerke at RMEs anbefaling om effektprising vil kunne gi betydelige disinsentiver for deltakelse i fleksibilitetsmarkeder. Forbrukere som kan løse en anstrengt situasjon gjennom lastflytting eller utnyttelse av lagringsressurser, vil ikke motiveres til dette dersom deltakelsen utløser effektkostnader på nettleien.

Momentene tilknyttet kostnadsbaserte nettariffer i et langsiktig perspektiv, insentiver for energi-effektivisering og konsekvenser for deltakelse i fleksibilitetsmarkeder er etter vår mening ikke tilstrekkelig utredet av RME i det pågående arbeidet med nye nettariffer. Forslaget kan være i strid med bestemmelsene i elmarkedsforordningen, og Nelfo vil derfor anbefale at OED i fastsettelsen av krav til tariffutforming innfører en nedre grense for energileddet på nettleien, samt at man unngår krav om effektprising som reduserer motivasjonen til å delta i fremtidige fleksibilitetsmarkeder.

Vennlig hilsen
Nelfo

Tore Strandskog
Direktør næringspolitikk

NELFO - EN LANDSFORENING I NHO

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
968 908 383
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no

ISO - INSTALLATØRENS SERVICE- OG OPPLYSNINGSKONTOR

Postadresse
Postboks 5467 Majorstuen
NO-0305 Oslo, Norway
Adresse
Middelthuns gate 27
Oslo, Norway

Org.nr
971 033 517 MVA
Telefon
02308

E-post
iso@nelfo.no
Internett
www.nelfo.no